

FIJO CHEB

1970–2020

Retromuseum Cheb

25. 6. 2020–3. 1. 2021

vernisáž 24. 6. v 17.00

Před 50 lety v roce 1970 se v Chebu odehrála mimořádná událost – první ročník Mezinárodního festivalu orchestrů mladých, obecně známého pod zkratkou FIJO. Už při své premiéře doslova uchvátil zdejší publikum a okamžitě se stal nejvýznamnější kulturní událostí města, což platí až dodnes. FIJO bylo jedním z prvních festivalů dechové hudby u nás. V době jeho vzniku existoval teprve několik let Kmochův Kolín, jen o rok dříve proběhl první ročník Národního festivalu dechových orchestrů ve Štětí (FEDO). V západní Evropě byla jejich četnost mnohem větší, těch zaměřených na mládež však mezi nimi bylo jen několik málo (například belgickém Neerpeltu), a ve „východním bloku“ už neměl obdobu vůbec. Svě postavení si udržel i po roce 1989, kdy se u nás nových festivalů objevila celá řada, a naopak chebské FIJO se vzdalo svého výhradního zaměření na mládežnické orchestry, byť dodnes tvoří podstatnou část programu.

FIJO se konalo jako bienále, pouze mezi lety 1984 a 1987, respektive 1989 a 1992 byl rozestup o rok delší. Ročník 1980 byl vynesán kvůli souběhu se spartakiádou a olympijskými hrami v Moskvě a zejména kvůli politickému napětí ve světě, které se projevilo bojkotem moskevské olympiády ze strany západních zemí. To bohužel platí také o ročníku letošním, který měl být už dvacátý čtvrtý a musel být zrušen kvůli současné pandemii. Galerie výtvarného umění v Chebu ve spolupráci s organizátory festivalu a s podporou města Chebu připomíná jeho padesátiletou historii alespoň výstavou ve své pobočce Retromuseum a knihou, která ji doprovází.

Titulní strana: Mažoretky z Moskvy (1994).

Dole: Chebský orchestr při průvodu městem, 1970.

Václav Kučera (uprostřed) při prvním ročníku festivalu, 1970.

Festival by nikdy nevznikl, nebýt existence zdejšího Mládežnického dechového orchestru. V roce 1958 ho při chebské Lidové škole umění založil Václav Kučera (1914–2000). Během několika let systematické práce ve velmi skromných podmínkách se mu podařilo orchestr dostat do absolutní české špičky. Zásadní průlom přišel v roce 1965, kdy na celostátní soutěži dechových orchestrů hudebních škol získal druhé místo, a hlavně několikrát úspěšně vystoupil v Praze v průběhu Spartakiády. To mu vyneslo jak pozornost odborných kruhů, tak i finanční podporu doma v Chebu: orchestr si tak konečně mohl koupit reprezentativní stejnokroje a nové nástroje z Amati Kraslice. Hned roku 1966 byl pozván na Kmochův Kolín, kde získal ocenění pro nejlepší mládežnický orchestr. V roce 1967 absolvoval veleúspěšný zájezd do Norska, který se stal dalším důležitým milníkem v jeho historii. Následovalo v roce 1968 první místo v rakouském Haagu a v roce 1969 opět turné do Norska a ocenění z festivalu v Dijonu. Václav Kučera tak jako jeden z mála u nás mohl zažít atmosféru velkých zahraničních festivalů z první ruky, a to jej přivedlo na myšlenku přenést ji i do Chebu.

Při zajišťování tehdy nezbytného souhlasu místních orgánů pomohla i podpora Jindřicha Pravečka (1909–2000), významného českého skladatele a dirigenta, který byl v oblasti dechové hudby nezpochybnitelnou autoritou. Během svého života složil 159 skladeb, některé z nich díky letitému přátelství s Václavem Kučerou přímo pro MDO Cheb. Jednu z nich, pochod *Prapory zavlažte*, napsal také pro chebský festival a stala se jeho neoficiální hymnou. Praveček byl také v prvních ročnících jmenován prezidentem festivalu.

Dole: Monstrkoncert, společné vystoupení československých orchestrů, na Kasárním náměstí, 1975.

Jindřich Praveček, prezident festivalu, diriguje svůj pochod Prapory zavlažte, 1970.

Jako název festivalu organizátoři zvolili zkratku FIJO, odvozenou z francouzského překladu názvu. Pořadatelem festivalu se stalo město Cheb, v 70. a 80. letech však bylo do organizace zapojeno nejen celé město, ale i okres, vedle nejrůznějších institucí, organizací a škol i průmyslové a obchodní podniky. Za zvláštní zmínku stojí role divadla, v němž se odehrávaly koncerty a jehož divadelní dílny realizovaly výzdobu pódíí, a galerie, která do programu přispívala výstavou Hudba ve výtvarném projevu dětí a koncerty komorní hudby v kostele svatě Kláry. Od začátku festivalu se organizátoři programově snažili zvát i soubory z kapitalistického bloku. FIJO byla tehdy jedna z mála skutečně celoevropských akcí, které se u nás konaly. V oficiálních textech se sice účast orchestrů ze západu musela zdůvodňovat tím, že přímo na místě mohou „porovnávat výsledky socialistické společnosti“, a zdůrazňovalo se, že převažují země socialistického tábora, přesto se po celá 70. a 80. léta dařilo zachovávat účast minimálně dvou západoevropských souborů. V roce 1989 do Chebu přijel první mimoevropský účastník – orchestr z japonské Takaoky. Soubory z exotických zemí se objevovaly i v následujících letech – v roce 2006 to byl Gangbé Brass Band z Beninu, v roce 2014 hudebníci a tanečnice z mexického Tuxpanu. Určitou výjimku ve festivalové dramaturgii představoval ročník 2004, kdy se organizátoři přihlásili ke vstupu české republiky do Evropské unie a pokusili se pozvat reprezentanta každé z 25 členských zemí. Hned v prvním ročníku 1970 se v Chebu objevily soubory mažoretek. Zejména Francouzky ze Saint-Pol-sur-Mer v Chebu zde zapůsobily jako zjevení. Jejich vystoupení se stalo definitivním podnětem pro vznik souboru chebských mažoretek, které poprvé vystoupily hned v průběhu následujícího ročníku 1972. Také za tímto počinem stál Kučera, který už nějaký čas předtím usiloval o to, aby MDO po vzoru zahraničních orchestrů takovou skupinu měl. Brzy ho následovaly další skupiny v blízkém okolí, v roce 1973 v Mariánských Lázních a 1974 v Kynšperku; obě se pak pravidelně objevovaly i na festivalu FIJO. Vystoupení mažoretek získávalo v programu festivalu čím dále větší

prostor a v roce 1989 už měly téměř všechny zúčastněné orchestry vlastní mažoretkovou sekci. Poslední výrazný trend festivalu představují vystoupení showbandů. První vlaštovkou bylo zmíněné vystoupení japonského souboru v roce 1989, na které v roce 2000 navázal chebský orchestr. Se svým programem hned po festivalu zamířil na svůj první zájezd mimo Evropu do kanadského Calgary, kde probíhala světová soutěž World Association of Marching Show Bands. Zde zvítězil ve své kategorii a následně byl do této organizace i přijat. Od roku 2010 se přehlídky mažoretkových souborů a showbandů staly pravidelnou součástí festivalu. Od roku 2016 showbandy soutěží o cenu hejtmana Karlovarského kraje.

Show chebského orchestru a mažoretek (2016), foto Martin Stolař.

Důležitým rozměrem festivalu vždy byla jeho výtvarná stránka. Pod vizuální tvář prvním ročníku v roce 1970 je podepsána chebská grafička Růžena Jírová (1933), která vytvořila logotyp s panáčkem v papírové čepici hrajícím na trumpetu a navrhla úpravu tiskovin a výzdobu pódíí. V druhém ročníku 1972 se hlavním výtvarníkem festivalu stal Ivan Strnad (1926–2005), který v této roli vydržel téměř dvacet let až do roku 1989. Strnad byl v té době již renomovaným grafikem. Navrhoval bankovky, podnikové značky i plakáty, nejvýrazněji se však prosadil v oblasti známkové tvorby. V roce 1974 vytvořil nové logo v podobě stylizované trumpetky, jejíž náustek byl zakončen hlavičkou holubice. Pro každý ročník pak připravoval jiný vizuální styl, který se projevoval v hlavním plakátu, výzdobě pódíí a celé řadě drobnějších tiskovin a suvenýrů. Do roku 1989 měl festival jednotný výraz, kultivovaný a reprezentativní, odpovídající významu, který mu tehdejší režim připsával. Takto nastavená koncepce spíše setrvačností přetrvala do let devadesátých, kdy však už je patrné její rozvolnění a celkový pokles úrovně bez větších ambic. Funkce festivalového výtvarníka postupně ztrácela na významu, až nakonec zcela zanikla a v posledním desetiletí jsou grafické práce zadávány externí grafické agentuře.

Plakáty, vpravo Růžena Jírová (1970), Muzeum Cheb, dole Ivan Strnad (1974, 1987), Terryho ponožky Praha.

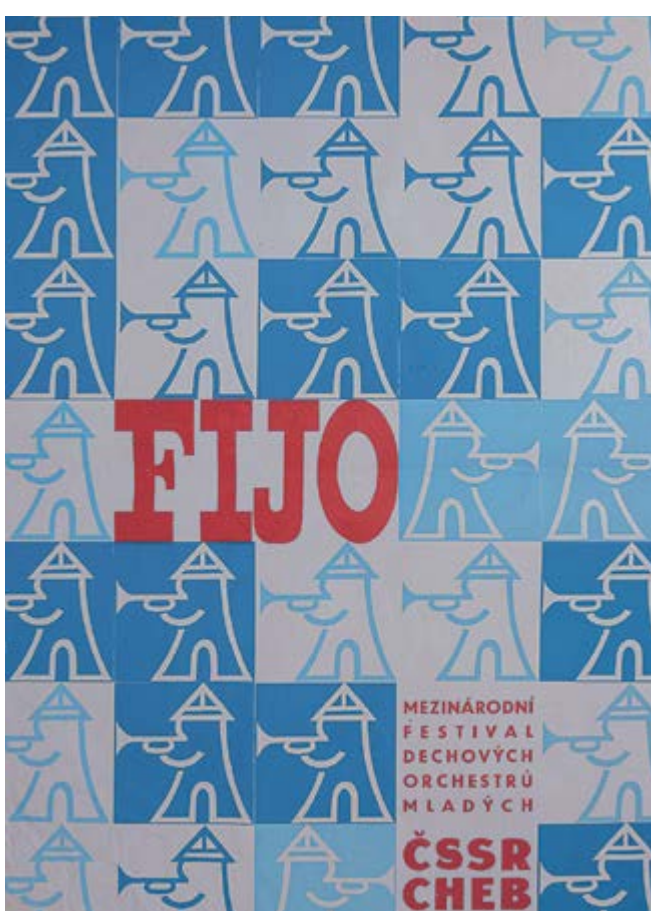
Francouzské mažoretky ze Saint-Pol-sur-Mer, 1970.

Chebské mažoretky, 2002, foto Martin Stolař.

Takaoka (Japonsko), 1989.

FIJO 1970-2020
Retromuseum – Malý sál
25. 6. 2020–3. 1. 2021
Autoři výstavy: Marcel Fišer, Jiří Smitek
Otevírací doba: út–ne, 10.00–17.00

Retromuseum Cheb
pobočka Galerie výtvarného umění v Chebu
náměstí Krále Jiřího z Poděbrad 47, Cheb
www.retromuseum.cz, www.gavu.cz

Krasocin (Polsko, 2016), foto Martin Stolař.

Výstavní program GAVU Cheb je
podpořen z grantového programu MK ČR.
V roce 2020 vydala
Galerie výtvarného umění v Chebu.
Text Marcel Fišer, grafika Kolář & Kutálek,
tisk Dragon Press, s. r. o., náklad 800 ks.